

## สถานการณ์โดยทั่วไปของการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดการใช้แรงงานเด็กในช่วง 15 ที่ผ่านมา เนื่องด้วยมาตรการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นคุณ และการลดอัตราการเพิ่มจำนวนประชากร แต่ยังมีการใช้แรงงานเด็กบางลักษณะอยู่ กระทรวงแรงงานประเมินว่าเด็กจำนวน 300,000 คนที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปีทำงานอย่างถูกกฎหมายในสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2548 (ร้อยละ 60 เป็นชายและร้อยละ 40 เป็นหญิง) อันที่จริงสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กอาจมีความรุนแรงมากกว่าตัวเลขที่ปรากฏอย่างเป็นทางการ ถ้านับรวมถึงการใช้แรงงานเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปีอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเด็กต่างด้าวที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นทะเบียนอย่างไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาอันเกิดจากการใช้แรงงานเด็กที่เลวร้ายบางรูปแบบอีกด้วย ซึ่งได้แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เด็กที่ถูกบังคับให้ขอทาน และเด็กที่ถูกใช้ทำงานบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ อีก เช่น การใช้แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมการผลิตบางประเภท การประมง การบริการต่างๆ เช่น ร้านคาราโอเกะ ร้านอาหาร และการใช้แรงงานเด็กในภาคเกษตรกรรม มีกลุ่มเด็กที่อาจถูกทารุณได้ง่ายหลายกลุ่ม เช่น เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย เด็กต่างด้าว และเด็กยากจน

| บทสรุปของรายงานสังเคราะห์เรื่อง “การประเมินการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในประเทศไทยในจังหวัดเชียงราย ดาก อุตรธานี สมุทรสาคร สงขลา และปัตตานี” ปี 2549                                                                                                                                                                                                        |                                        |                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| มีการวิจัยการใช้แรงงานเด็กโดยมีประเด็นวิจัยที่ครอบคลุมกว้างขวางใน 6 จังหวัดของประเทศไทย ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินสถานการณ์ของเด็กที่ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย และเพื่อศึกษาลักษณะของเด็กที่ตกอยู่ในสภาพนั้น ตารางต่อไปนี้แสดงจังหวัดเป้าหมายของงานวิจัย งานที่เด็กทำ และจำนวนเด็กที่ถูกศึกษา |                                        |                                                         |
| จังหวัด                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | งาน                                    | จำนวนเด็ก                                               |
| เชียงราย<br>(ภาคเหนือ)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | งานบ้าน<br>งานบริการ/งานบ้านเพิง ขอทาน | เด็กไทยและเด็กต่างด้าว 603 คน<br>(พม่า/ลาว/ชนกลุ่มน้อย) |
| ดาก<br>(ภาคเหนือ)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | เกษตรกรรม                              | เด็กไทยและเด็กต่างด้าว 598 คน<br>(ส่วนใหญ่เป็นเด็กพม่า) |
| อุตรธานี<br>(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | เกษตรกรรม<br>งานบริการ/งานบ้านเพิง     | เด็กไทย 600 คน                                          |
| สมุทรสาคร<br>(ภาคกลาง)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | ประมง แปรรูปอาหาร<br>งานบ้าน เกษตรกรรม | เด็กไทยและเด็กต่างด้าว 643 คน<br>(ส่วนใหญ่เป็นเด็กพม่า) |
| สงขลาและปัตตานี<br>(ภาคใต้)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | ประมง แปรรูปอาหาร                      | เด็กไทยและเด็กต่างด้าว 300 คน<br>(ส่วนใหญ่เป็นเด็กพม่า) |
| รวม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                        | เด็ก 2,744 คน                                           |

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบว่า แม้การแก้ปัญหาการใช้แรงงานเด็กจะมีความคืบหน้ามากในประเทศไทย แต่ปัญหายังคงอยู่ในบรรดาแรงงานเด็กที่ถูกสำรวจ ในปี พ.ศ. 2549 จำนวนมากกว่า 2,200 คนนั้น ร้อยละ 35 มีอายุน้อยกว่า 15 ปีซึ่งเป็นอายุขั้นต่ำของแรงงานที่ถูกกฎหมาย เด็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63) ทำงานนานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนมากทำงานตั้งแต่เวลา 8 น.ถึง 17 น. เด็กจำนวนไม่น้อย (ร้อยละ 41) ต้องทำงานตอนเย็นหรือตอนกลางคืน หรือมีเวลาทำงานที่ไม่แน่นอน (ไม่รวมสมุทรสาคร)

เด็กจำนวนมากในบรรดาแรงงานเด็กเหล่านี้ต้องตกอยู่ในสภาพการทำงานที่เป็นอันตราย เช่น มีฝุ่น คิว้น (ร้อยละ 40) เสี่ยงคัง (ร้อยละ 26) สารเคมี (ร้อยละ 26) และภัยทางจิตใจ (ร้อยละ 15) ยิ่งไปกว่านั้นเด็กหลายคนถูกนายจ้างทารุณหลายรูปแบบ เช่น ถูกกักขัง (ร้อยละ 15) ถูกลงโทษทางกาย (ร้อยละ 8) ถูกคุกคามข่มขู่ (ร้อยละ 20) ถูกคุกคามทางเพศ (ร้อยละ 7) ถูกข่มขืน (ร้อยละ 1) และถูกพุดคุดหมั่น (ร้อยละ 15) โดยทั่วไปแล้วแรงงานเด็กได้รับค่าจ้างน้อยกว่าผู้ใหญ่แม้จะทำงานเหมือนกัน ในบรรดาแรงงานเด็กที่ถูกสำรวจ ครึ่งหนึ่งได้รับค่าจ้างไม่ถึง 2,000 บาทต่อเดือนซึ่งน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำในประเทศไทยประมาณครึ่งหนึ่ง

เมื่อพิจารณาเกณฑ์ต่างๆ เช่น อายุ ชั่วโมงทำงาน สภาพการทำงานที่เป็นอันตราย และการถูกทารุณและเอาเปรียบในหลายลักษณะ พบว่าแรงงานเด็กมากถึงร้อยละ 44 อาจจัดว่าตกเป็นเหยื่อของการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย อัตราส่วนที่มากที่สุดของเด็กที่ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้เกิดกับงานต่อไปนี้ งานขอทาน (ร้อยละ 100 ของเด็กที่ทำงานนี้) งานบ้าน (ร้อยละ 72) งานบริการ เช่น งานในร้านคาราโอเกะ (ร้อยละ 49) และงานเกษตรกรรม (ร้อยละ 40)

ปัจจัยที่ทำให้เด็กถูกใช้งานในรูปแบบที่เลวร้ายได้ง่ายคือเพศ สัญชาติ/เชื้อชาติ และสถานะการเป็นแรงงานข้ามชาติ เด็กส่วนใหญ่ที่ถูกใช้งานในรูปแบบที่เลวร้ายไม่ใช่เด็กไทย อาจเป็นเด็กต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านโดยส่วนใหญ่มาจากพม่า (ร้อยละ 67) การสำรวจพบเด็กไทยเพียงร้อยละ 16 เท่านั้นที่ตกอยู่ในสภาพนี้ นอกจากนี้เด็กซึ่งเป็นเหยื่อของการใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้ายเพียงร้อยละ 34 เท่านั้นที่มีเอกสารแสดงตน อัตราส่วนของการมีเอกสารแสดงตนในบรรดาเด็กที่ไม่ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้อยู่ที่ร้อยละ 69 เมื่อพิจารณาตามเพศแล้วการวิจัยพบว่าเด็กผู้หญิงร้อยละ 46 และเด็กผู้ชายร้อยละ 40 ถูกใช้งานในรูปแบบที่เลวร้าย

การขาดการศึกษาคือปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กต้องตกเป็นเหยื่อของการใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย เด็กเหล่านี้มีการศึกษาน้อยกว่าเด็กอื่นๆ (ที่ไม่ได้ถูกใช้แรงงานในสภาพที่เลวร้าย) ในบรรดาเด็กที่ได้รับการศึกษาทั้งหมด ร้อยละ 72 หรือเท่ากับเด็กจำนวน 426 คน ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย